



You have downloaded a document from
RE-BUŚ
repository of the University of Silesia in Katowice

Title: Słowo wstępne

Author: Elżbieta Gondek

Citation style: Gondek Elżbieta. (2015). Słowo wstępne. W: E. Gondek (red.), "Teoretyczne zagadnienia bibliologii i informatologii : studia i szkice" (S. 7-9). Katowice : Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego



Uznanie autorstwa - Użycie niekomercyjne - Bez utworów zależnych Polska - Licencja ta zezwala na rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie w celach niekomercyjnych oraz pod warunkiem zachowania go w oryginalnej postaci (nie tworzenia utworów zależnych).



UNIwersYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH



Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego



Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Słowo wstępne

Każda dyscyplina wiedzy podlega stałej ewolucji w zakresie precyzowania przedmiotu zainteresowań, społecznych celów, rozwijania metod badawczych, teorii i wewnętrznej struktury, zewnętrznych relacji do innych dyscyplin, a nawet może nastąpić weryfikacja jej nazwy używanej w Polsce i w środowisku naukowym innych kultur. Wyrażona na wstępie teza dobrze jest znana badaczom zajmującym się zagadnieniami książki i innych form komunikacji z użyciem tradycyjnego pisma czy innych nośników, a więc prócz rękopisu i druku, także zapisu cyfrowego. Dotyczy to bardzo wyraźnie nauki określanej jako bibliologia i informatologia. Wywodząc się ze starożytnej bibliografii i działalności bibliotecznej, od początku wspierała wszechstronny rozwój wiedzy. Chlubiąc się wielowiekową tradycją, dyscyplina ta w Polsce występowała pod nazwą księgoznawstwa, potem nauki o książce, bibliotece i informacji; ostatnio zaś — bibliologii i informatologii. Każda nauka humanistyczna z powodu zachodzących w kulturze zmian wymaga systematycznej weryfikacji jej stanu, porównania przeszłości ze współczesnością i podejmowania prób przewidywania tego, co może nastąpić. Z tego powodu niezbędne jest cykliczne tworzenie aktualnych naukowych syntez.

Publikowanie podsumowań ma w Polsce tradycję, ukierunkowaną głównie na potrzeby krajowe — z myślą o osobach uprawiających badania lub studiujących, gdyż bibliologia i informatologia nie należy do sfer wiedzy, której podstawy w wystarczającym stopniu przekazuje się młodszym pokoleniom w trakcie edukacji szkolnej. Rozpoczynający studia wdrażają się do postrzegania pełnego zakresu treści bibliologicznych i informatologicznych dopiero na etapie studiów uniwersyteckich. Jest więc powód, by systematycznie dokonywać akademickich spojrzeń na stan dyscypliny.

Jako szczególnie ważne dzieła, które wyznaczały kolejne etapy rozwoju nauki o książce, bibliotece i informacji naukowej w Polsce, trzeba tu przypomnieć takie prace, jak Józefa Załuskiego *Programma Literatium ad bibliophilos, typhothetas et bibliopegos tum et quosvis liberarium artium amatores* (Warszawa 1732), Joachima Lelewela *Bibliograficznych ksiąg dwoje* (t. 1–2. Wilno 1823, 1826), Stefana Vrtele-Wierczyńskiego *Bibliografia, jej istota, przedmiot i początki* (Lwów 1923). Wspomina się też przetłumaczoną z inspiracji Adama Łysakowskiego pracę czeskiego teoretyka Władysława Jana Živnego *Bibliografia i bibliologja* [!] (Warszawa 1936), polskie rozprawy: Jana Muszkowskiego *Życie książki* (1936), Heleny Radlińskiej *Książka wśród ludzi* (Warszawa 1929), Mieczysława Rulikowskiego *Zakres i zadania księgoznawstwa* (Warszawa 1916) oraz *Księgoznawstwo. Przeszość, stan obecny, nowe kierunki wiedzy o książce* (Warszawa 1936). W czasach PRL, gdy dyscyplina zyskała uniwersytecki status, wyszła Vrtele-Wierczyńskiego *Teoria bibliografii w zarysie* (Wrocław 1951), wydano powtórnie Muszkowskiego *Życie książki* (Warszawa), jako istotny leksykon wprowadzający w szerokie pole wiedzy historycznej, wznowiono prace Radlińskiej i zespołowo przygotowano *Encyklopedię wiedzy o książce* pod redakcją Aleksandra Birkenmajera, Bronisława Kocowskiego i Jana Trzynadlowskiego (Wrocław i in. 1971), ale formę podstawowej syntezy o szerokim odbiorze i użyteczności zyskały przede wszystkim prace Krzysztofa Migonia *Nauka o książce wśród innych nauk społecznych* (Wrocław 1976), tegoż autora *Nauka o książce. Zarys problematyki* (Wrocław 1984), Karola Głombiowskiego *Książka w procesie komunikacji społecznej* (Wrocław 1980).

Kilka przekrojowych opracowań powstało wspólnym wysiłkiem autorów specjalizujących się zasadniczo w wybranym kręgu problemów czy w ramach subdyscyplin, gdyż jednostkowe wysiłki objęcia opisem całości dyscypliny okazują się niezasadne w czasach, gdy trzeba wykazać się dogłębną wiedzą, więc konieczną specjalizacją. Najczęściej dzieła syntetyczne powstają przy okazji uroczystości jubileuszowych, obejmując jakąś część, większą bądź mniejszą, bibliologii i informatologii. Dla przykładu można tu wspomnieć takie tomy, jak: *Nauka o książce, bibliotece i informacji we współczesnym świecie* pod redakcją Marianny Banackiej (Warszawa 2003), *Bibliologia. Problemy badawcze nauk humanistycznych* pod redakcją Dariusza Kuźminy (Warszawa 2007) oraz pod tą samą redakcją *Bibliologia i informatologia* (Warszawa 2011). Tom *Teoretyczne zagadnienia bibliologii i informatologii. Studia i szkice* także przygotowano zespołowo, w szerszej, referatowej wersji w roku 2012, dla upamiętnienia 90. rocznicy włączenia Śląska w granice Rzeczypos-

spolitej i jubileuszu Biblioteki Śląskiej w Katowicach (część tekstów autorzy opublikowali odrębnie). Powstała przy tej okazji książka nie obejmuje wszystkich subdyscyplin, jakie budują strukturę bibliologii i informatologii – brak np. zagadnień współczesnego bibliotekarstwa i bibliotekoznawstwa. Luka nie powinna być odczuwalna, gdyż opracowano wspólnym wysiłkiem dzieło *Bibliotekarstwo* pod redakcją Anny Tokarskiej (Warszawa 2013). Liczne inne przekrojowe ujęcia poszczególnych subdyscyplin (czytelnictwa, bibliografii), szczegółowe rozważania dotyczące różnych pól zainteresowań bibliologii i informatologii autorzy tekstów wskazują w przypisach do poszczególnych artykułów umieszczonych w przekazanym Czytelnikom zbiorze.

Elżbieta Gondek